

ФОРМУВАННЯ СКЛАДОВИХ МЕХАНІЗМУ ЗАЛУЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ РЕСУРСІВ

У статті запропоновано логіко-структурну схему щодо концепції інвестиційного забезпечення промислового підприємства. Розглянуто структурну схему економічного механізму формування інвестиційних ресурсів для розвитку підприємства. Автором запропоновано основні заходи, які допоможуть досягти економічного зростання країни.

The logic-structural chart of investment providing conception of industrial enterprise is offered in the article. The flow diagram of economic mechanism of investment resources forming for development of enterprise is considered. The basic measures which will help to attain the economic growing of country are proposed by the author.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Ефективне формування та використання інвестицій сприяють макроекономічній стабілізації України, успішному вирішенню соціальних проблем трансформаційного періоду. Акумуляція підприємницького та державного капіталу забезпечує доступ до сучасних технологій та прогресивного управлінського менеджменту.

Аналіз досліджень і публікацій останніх років. Теоретичні та прикладні аспекти дослідження основних характеристик інвестування, проблем підвищення інвестиційного забезпечення суб'єктів господарювання знайшли відображення у наукових працях таких вітчизняних та зарубіжних авторів, як І. О. Бланк, В. М. Геєць, М. С. Герасимчук, В. М. Гриньова, М. І. Зверяков, Т. В. Майорова, А. А. Пересада, В. П. Савчук, В. М. Хобта, Н. А. Хрущ, Л. І. Федулова, У. Ф. Шарп, А. Д. Шеремет, С. В. Юхимчук, О. М. Ястремська та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Виходячи з основних завдань і напрямів діяльності щодо здійснення інвестиційної діяльності, можна виділити такі основні функції управління інвестиційним забезпеченням промислового підприємства:

1) планування, яке полягає у встановленні та обґрунтуванні цілей і завдань для конкретних виконавців, координації їхніх дій, виділення їм необхідних засобів і ресурсів;

2) організація, що пов'язана зі створенням організаційної структури, що забезпечує оптимальні умови взаємодії менеджменту і виконавців для досягнення цілей і завдань управління інвестиційним забезпеченням;

3) мотивація, що припускає створення і застосування системи стимулів для спонукання виконавців та менеджерів до досягнення цілей і завдань управління інвестиційним забезпеченням;

4) оцінка і контроль, які полягають у вимірюванні стану інвестиційного забезпечення, його складових і перевірки відповідності їх фактичних значень плановим завданням з інвестиційного забезпечення;

5) аналіз, який полягає у проведенні комплексу розрахунків і висновків, які дозволяють встановити причини невідповідності фактичних значень плановим завданням по інвестиційному забезпеченню та виробити рекомендації щодо прийняття управлінських рішень, спрямованих на усунення цих відхилень;

6) регулювання щодо усунення недоліків системи, що призвели до відхилень фактичних значень показників від планових завдань щодо інвестиційного забезпечення;

7) координація, що забезпечує узгодженість у роботі всіх ланок системи управління інвестиційним забезпеченням шляхом встановлення раціональних зв'язків та обміну інформацією між ними.

Постановка завдання. Однією із визначальних умов ефективності інвестування в усіх його формах виступає формування достатнього обсягу інвестиційних ресурсів на підґрунті прийнятної вартості джерел їх фінансування та структурної оптимізації останніх.

Створення ефективного механізму залучення та ефективного використання інвестицій дозволяє з урахуванням особливостей трансформації регіональної економіки та регіональних соціально-економічних програм узгоджувати інтереси інвесторів з інтересами і ресурсним потенціалом території. На територіальному рівні необхідно здійснювати маркетинг інвестиційного ринку, розробляти інвестиційні програми і, проводити тендери, системно вирішувати задачі економічної та науково-технічної експертизи окремих проектів, а також задачі розміщення та освоєння інвестицій в регіоні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для подолання існуючих труднощів з нестачею власних коштів ефективними є механізми мобілізації власних коштів, які включають процеси реінвестування прибутку, що залишився у розпорядженні підприємства, та інвестування за рахунок амортизаційних відрахувань. Для активізації механізму реінвестування прибутку у вітчизняній економіці необхідна розробка відповідної законодавчої бази, у першу чергу, удосконалення податкового законодавства.

В економічно розвинених країнах існує поширена система знижок та пільг, на основі яких стимулюється звільнення інвестиційних ресурсів для забезпечення розвитку науки, техніки, оновлення виробництва. Кошти, спрямовані на розвиток виробництва за рахунок власних джерел, віднімаються з прибутку, якій підлягає оподаткуванню [1, с.65]. Результати досліджень вітчизняних та зарубіжних учених дозволяють стверджувати, що у самій сутності відтворювального процесу закладено внутрішній потенціал інвестування. Необхідно навчитися своєчасно акумулювати ресурси і швидко інвестувати накопичення в об'єкти найбільш вигідного напрямку. Саме тому найбільшу увагу варто приділити акумуляції інвестиційних ресурсів із внутрішніх джерел, передусім – за рахунок коштів амортизаційного фонду, які повинні використовуватися тільки на відтворення. В міру розвитку інфраструктури фінансово-кредитного ринку можна було б рекомендувати підприємствам акумулювати амортизаційні фонди на спеціальних рахунках в банках, з виплатою відповідних процентів по вкладах і контролем за цільовим витрачанням цих коштів [2, с.216]. На сьогодні в Україні проблему необхідності кардинального збільшення інвестицій в основні фонди підприємств, рівень фізичного та морального зносу яких становить у середньому 60%, що традиційно вирішують шляхом застосування лізингового механізму.

Саме через застосування лізингових схем можна забезпечити стимулювання процесів нагромадження й ефективного використання інвестиційних ресурсів.

Іншим інвестиційним механізмом, який дозволяє покрити дефіцит підприємства в інвестиційних ресурсах, є селенг. Цей механізм застосовується українськими підприємствами як найбільш ефективний спосіб залучення інвестиційних ресурсів при недостатніх обсягах власних коштів підприємства. Механізм селенгу є досить новим, порівняно з іншими інвестиційними механізмами, що забезпечують фінансування виробничої діяльності підприємства та відтворення основних фондів [3, с.329].

Важливим фактором формування інвестиційних ресурсів є ефективне функціонування банківської системи, подолання розриву між банками і реальною економікою.

На жаль, низька дієздатність вітчизняної банківської та кредитної систем, їх фактична неспроможність акумулювати достатньо високий рівень інвестиційних ресурсів населення, відсутність розвиненої мережі інституційних інвесторів (пенсійних фондів та страхових компаній), фактично гальмують створення ефективного механізму формування інвестиційних ресурсів підприємств. І найбільш оптимальним варіантом для українських підприємств залишається отримання іноземних кредитів, які є достатньо коштовними. Майже не вигідними залишаються позики в національній валюті, які не витримують конкуренції порівняно з валютними: середньострокова ставка за ними складає близько 21% річних [4].

Механізмом, який зміг би реально допомогти у вирішенні проблеми погашення боргів за кредитами, може стати глибока реструктуризація підприємств-боржників. Така реструктуризація повинна передбачати виділення на певному етапі рентабельної частини виробництва із загальної структури підприємства, за рахунок прибутковості якого можна було б забезпечити повернення кредитів. З метою визначення шляхів підвищення ефективності інвестиційного забезпечення промислових підприємств запропоновано логіко-структурну схему концепції управління інвестиційним забезпеченням промислового підприємства (рис. 1).

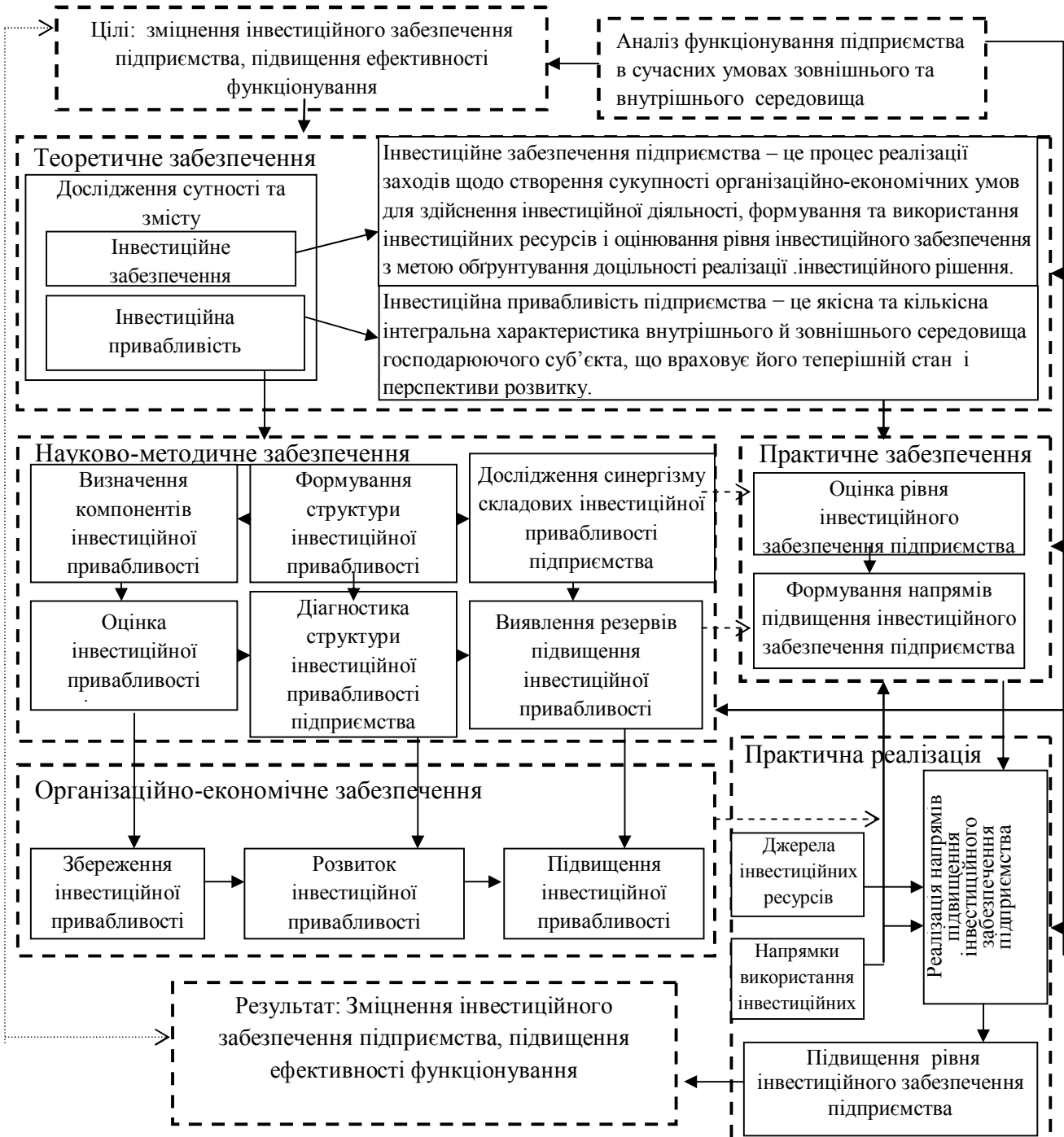

Рис. 1. Логіко-структурна схема концепції інвестиційного забезпечення промислового підприємства

В основі побудови системи управління інвестиційним забезпеченням промислового підприємства має бути науково обґрунтована концепція, яка враховує, з одного боку, зміцнення інвестиційного забезпечення підприємства та підвищення ефективності його функціонування, а з іншого, – положення підприємства в зовнішньому та внутрішньому

середовищах. Системі управління інвестиційним забезпеченням має бути властивий високий динамізм, що враховує зміни: чинників зовнішнього середовища; потенціалу формування фінансових ресурсів; темпів економічного розвитку; фінансового стану та інших параметрів функціонування суб'єкту підприємницької діяльності.

Ефективна організація управління інвестиційними процесами є найважливішим чинником успіху підприємства в довгостроковій перспективі. Головною задачею, що вимагає удосконалення системи управління інвестиційним забезпеченням, є пошук напрямків та формування ефективного функціонуючого економічного механізму підвищення інвестиційного забезпечення промислового підприємства, який має базуватися на системному підході, в основу якого буде покладено виявлення та раціональне використання резервів підвищення інвестиційної привабливості промислового підприємства [5, с.102].

Основними складовими наданої схеми є взаємопов'язані підсистеми: теоретичне забезпечення, науково-методичне забезпечення, організаційно-методичне забезпечення, практичне забезпечення, практична реалізація. На основі розробленої концепції пропонується процедура управління інвестиційним забезпеченням промислового підприємства, яка включає послідовність проведення таких дій: формування структури інвестиційної привабливості; діагностика та оцінка інвестиційної привабливості; визначення синергічного взаємовпливу елементів; виявлення невикористаних резервів; розробка економічного механізму щодо підвищення ефективності функціонування підприємства; зміцнення інвестиційного забезпечення промислового суб'єкту підприємницької діяльності.

В умовах обмеженості інвестиційних ресурсів, що склалися в Україні, визначальною виявляється розробка механізму перетворення короткострокових капіталів у довгострокові. Розробка цього механізму і реалізація його в економіці країни здійснюється на державному рівні практично всіх країн світу. Країни самостійно формують своєрідні варіанти механізмів, що передбачають створення відповідних інститутів і введення певних правил, які, відповідно до умов і державних інтересів, відіграють роль штучного економічного механізму первинного стимулу і управління подальшим розвитком економічних явищ [6, с.98]. Такий економічний механізм виконує роль інструмента, який свідомо втілювати в інвестиційний процес економічну політику держави. Основною метою формування інвестиційних ресурсів підприємства є задоволення потреб у придбанні необхідних інвестиційних активів та оптимізація їх структури з позиції забезпечення ефективних результатів інвестиційної діяльності. Процес формування інвестиційних ресурсів має базуватися на таких засадах:

- формування обсягів та структури інвестиційних ресурсів з урахуванням усіх стадій інвестиційного процесу;
- розрахунок загальних обсягів реального та фінансового інвестування;
- залежність умов формування інвестиційних ресурсів від кінцевих результатів інвестиційної діяльності, що забезпечує фінансову рівновагу підприємства в процесі здійснення інвестиційної діяльності;
- мінімізація витрат з формування інвестиційних ресурсів із різних джерел, яка здійснюється в процесі управління вартістю капіталу, що залучається для інвестиційної діяльності з метою одержання максимальної суми чистого прибутку;
- забезпечення високої ефективності використання інвестиційних ресурсів у процесі інвестиційної діяльності (інвестиційні ресурси, які тимчасово не використовуються, можуть втрачати свою вартість з часом, тому формувати інвестиційні ресурси варто з урахуванням темпів інфляції та інших факторів, які впливатимуть на вартість протягом строку реалізації інвестиційної діяльності).

На сучасному етапі розвитку економіки України, зважаючи на невеликі обсяги залучення інвестицій, особливо важливим постає процес розробки дієвого механізму регулювання залучення інвестиційного капіталу. Активний інвестиційний процес передбачає гармонізацію впливу чинників, що сприяють формуванню позитивного інвестиційного середовища країни чи регіону. Це потребує створення необхідної нормативно-правової бази стимулювання притоку інвестиційних ресурсів, а також використання організаційних,

економічних та соціальних важелів, спрямованих на залучення інвестиційного капіталу з метою досягнення економічного зростання.

Економічний механізм формування інвестиційних ресурсів діє в рамках законів країни, правил, розроблених державними інститутами і формує економічні умови фінансування, що забезпечують діяльність підприємств у напрямі формування власних інвестиційних ресурсів, визначають сфери пільгового оподаткування, страхового захисту, кредитування та забезпечують сприятливі умови для акумуляції ресурсів і зацікавленості всіх учасників інвестиційної діяльності [7, с.66].

На рис. 2 подано схему механізму формування інвестиційних ресурсів для виконання планів розвитку підприємств.

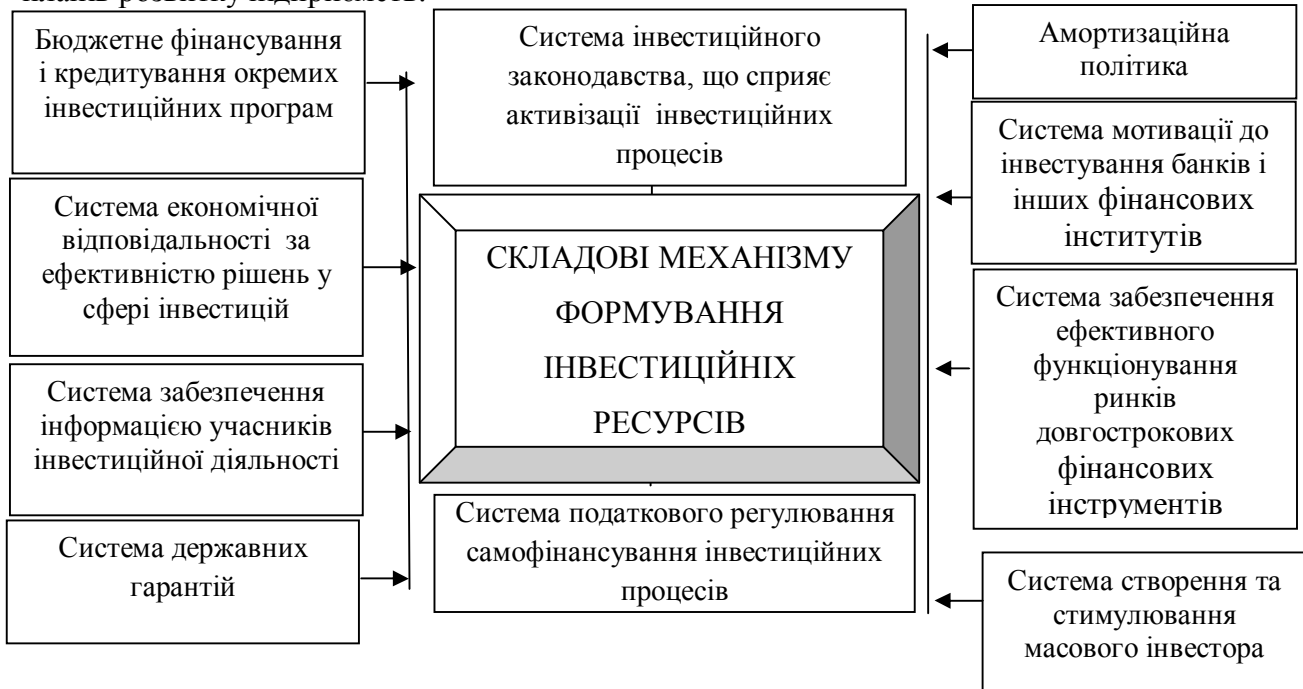

Рис. 2. Структурна схема економічного механізму формування інвестиційних ресурсів для розвитку підприємства

Загальними функціональними напрямками реалізації державної інвестиційної політики мають бути такі:

1) безпосередня участь держави в інвестиційному процесі, яка проявляється в прямому фінансуванні або участі в фінансуванні інвестиційних програм, головною метою цього має бути вкладення інвестиційних ресурсів в найбільш ефективні та стратегічні проекти, контроль за їх виконанням та функціонуванням;

2) вивчення ринку пропозицій інвестиційного капіталу, виявлення та знаходження потенційних інвесторів, що будуть здатні вкласти кошти в інвестування державних проєктів, створення відповідних умов для мотивації потенційних інвесторів в інвестуванні коштів саме у ті напрямки, які є найбільш потрібні для держави саме у цій економічній ситуації (залучення інвестицій в визначені галузі або спрямування їх в пріоритетні території);

3) мінімізація ризиків та максимізація позитивних наслідків діяльності приватних інвесторів, створення максимально сприятливого середовища для реалізації ефективної інвестиційної діяльності, надання інформаційних послуг, підтримки та державних гарантій, що дозволить забезпечити зростання прибутків підприємств з інвестиційним капіталом, збільшення надходжень до бюджетів та покращення соціальної інфраструктури.

Висновки і перспективи подальших розробок. Для реалізації цих напрямів необхідно реалізувати такі основні заходи, що допоможуть досягти запланованої мети економічного зростання:

– підвищення ефективності використання бюджетних інвестиційних ресурсів, шляхом раціонального відбору та реалізації цільових програм, розробки інвестиційних проєктів, які забезпечують узгодження інтересів підприємств, інвестиційних інститутів та держави,

шляхом посилення державного контролю за цільовим та ефективним використанням бюджетних інвестицій;

- створення єдиного державного мегарегулятора інвестиційного процесу, який буде координувати дії всіх органів виконавчої влади, які задіяні в реалізації, контролі, матеріальному, технічному та інформаційному процесі, при чому діяльність установи такого типу дозволить застосовувати єдиний підхід до регулювання діяльності інвестиційного ринку;
- формування ефективної інформаційної системи, яка б дозволяла потенційним інвесторам точно уявляти розміри інвестування, та створення прозорих бар'єрів входу на інвестиційний ринок;
- модернізація ринків капіталу, реформування депозитарної та біржової системи, шляхом консолідації всіх існуючих бірж та інших організаторів торгівлі, що, у свою чергу, дозволить забезпечувати мінімальні системні ризики, а також буде сприяти тісній взаємодії організаторів торгівлі з централізованою депозитарною системою;
- удосконалення та завершення процесу формування необхідної законодавчої бази інвестиційного процесу дозволить створити дієву інвестиційну інфраструктуру та привабливе середовище для реалізації інвестиційних проектів;
- подолання диспропорційності економічного розвитку регіонів України та їх інвестиційної привабливості шляхом направлення інвестиційних потоків у необхідне русло;
- реструктуризація банківської системи, як ефективної системи трансформації заощаджень в інвестиції, створення ефективної системи партнерської взаємодії органів влади та бізнесу;
- активізація міжнародного інвестиційного співробітництва, сприяння залученню додаткових іноземних інвестиційних джерел, інтеграція України у науково-технічний та інноваційний світовий простір.

Специфіка зазначених заходів, які мають бути реалізовані для активізації інвестиційного процесу, впливає на вибір форми участі держави в інвестиційному процесі. При недостатності державних джерел фінансування, з'являється необхідність формування сприятливого інвестиційного середовища для приватних інвесторів та створення інвестиційних фондів шляхом удосконалення податкової, амортизаційної, грошово-кредитної політик. При цьому держава повинна спрямовувати інвестиційні потоки як державної, так і приватної власності на підтримку та розвиток пріоритетних та стратегічних галузей. Крім того, вплив певних інвестиційних механізмів на формування інвестиційних ресурсів підприємств дає підстави очікувати, що процес зростання інвестицій сприятиме задоволенню потреб у придбанні необхідних інвестиційних активів та оптимізації їх структури з позиції забезпечення ефективних результатів інвестиційної діяльності в економіці.

Список використаної літератури

1. Кириченко О. А. Антикризова інвестиційна політика України / О. А. Кириченко, О. І. Харченко. – 2010. – № 1. – С. 64–70.
2. Формування і розвиток потенціалу промислового підприємства: [навч. посіб.] / Є. А. Бельтюков, С. С. Свірідова, Т. І. Черкасова, Л. А. Некрасова. – Одеса: Інтерпрінт, 2009. – 456 с.
3. Бланк И. А. Инвестиционный менеджмент: [учеб.] / И. А. Бланк. – К.: Эльга-Н, 2006. – 546 с.
4. Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dfp.gov.ua>.
5. Дискіна А. А. Матричний підхід до оцінки рівня інвестиційного забезпечення машинобудівних підприємств / А. А. Дискіна // Вісник Хмельницького національного університету. – Економічні науки. – Т. 3. – Хмельницький, 2012. – Вип. 2. – С. 100–103.
6. Економіка України за 1991–2009 роки / [за заг. ред. акад. НАН України В. М. Гейця та ін.]; НАН України; Ін-т екон. та прогнозів. – К.: Держкомстат України, 2010. – 112 с.
7. Бутенко А. І. Інвестиційна привабливість підприємницького середовища як джерело ринкової трансформації економіки / А. І. Бутенко, О. С. Павлова // Прометей. – 2011. – № 3 (33). – С. 63–68.

Прийнято до друку 15.05.2013